

Menighedens møde med mennesker af en anden tro

AV ANKER GJERDING

Vi konstaterer at pluralismen er over os også i Europa, og også i Norden, i større eller mindre grad. I vort lille sogn har vi over 150 fremmedarbejdere, og en del af dem er muslimer.

Det vil med andre ord sige, at mødet med mennesker af en anden tro finder sted på en helt anden måde end før: Ved rejser og i alle mulige internationale sammenhænge, men også i vort eget land.

Vi har hidtil uddannet folk til at missionere i andre lande som professionelle missionærer, nu står vi over for at skulle ruste vore menigheder til dette møde, til at udsætte sig selv for risikoen og berigelsen af et sådant møde. Det må ikke overlades til præster og andre specialister.

I den danske skoleradio har der været en serie udsendelser med orientering om jødedom, islam, hinduisme og buddhisme. Karakteristisk var, at der var bl.a. interview med danske repræsentanter, konvertitter til disse religioner. Dette sker på et tidspunkt, hvor uvidenheden om hvad kristendom er, er voksende og uhyggelig stor.

I den situation har jeg set på lokalt plan opgaver i flere retninger:

1. Et tilbud under den kommunale voksenundervisning til orientering i andre livsanskuelser *tillige med* kristendommen under titlen: Mennesket og livsanskuelserne. Det sker ikke under kirkeligt regi, da visse kredse inden for menigheden kun vil have opbyggelighed, men ikke lade sig ruste til at løse sådanne opgaver. De, der kunne tænke sig det, vil gerne gå ind i et «neutral» undervisningsprogram sammen med andre, som måske kristeligt står uklare eller overhovedet intet forhold har til kirken.

Fordelen ved denne fremgangsmåde skulle derfor også være, at det muliggør en drøftelse i kredse, hvor det ellers ikke sker, på lokalt plan.

2. Et forsøg på at gøre noget for fremmedarbejderne i sognet. Man må gøre sig klart, at de er sprogligt, kulturelt og socialt underlegne i mødet med de «indfødte».

Derfor må mødet i første omgang være en venlig håndsækning og et udtryk for at vi interesserer os for dem.

I vort sogn har vi gjort det ved at tilbyde dem sprogundervisning og nu fornylig at invitere dem hjem til os sammen med et par familier fra menigheden. Dette forsøg med tyrkiske familier har været meget positivt.

Jeg har tilbudt Lem, hvis de ønskede det, at de måtte bruge konfirmandstuen i præstegården til gudstjenester, hvis de fik behov for det, men det er ikke aktuelt i øjeblikket.

Vi lider i vor folkekirkestraktur under at menighedsbevidstheden ofte er meget svag. Alle er «kristne», og derfor søger man enten at få folk til at gå i kirke – med ringe held – eller man lader hver passe sig selv og tilbyder lejlighedsvis møder og arrangementer af forskellig art, men uden en planmæssig uddannelse og aktivitet fra menighedens side.

Men sådan er det jo ikke overalt i verden, og jeg vil gerne her beskrive et program, som måske kan have interesse og på forskellig måde tjene som et eksempel på, hvad man kunne stille imod under andre forhold end vore.

Stedet er *Toronto* i Kanada. Kirken er den anglikanske kirke. En yngre præst med familie flytter ind i en villa i et kvarter, hvor der er nærmest lige mange kristne og jøder. Man må mærke sig at de i enhver henseende var jævnbyrdige kulturelt, socialt, religiøst etc.

Præsten udarbejder et program til de anglikanske menigheder, som tilbydes dem, der er interesseret. Det strækker sig over flere måneder og omfatter alle grupper i menigheden: unge, kvinde-kredse, mandskredse o.s.v.

Hensigten med programmet var at ruste menighederne til et møde med de jødiske menigheder og komme i samtale med dem.

I begyndelsen var jøderne meget reserverede, men da de opdagede at han gjorde alvorlige forsøg på at nedbryde fordomme og forkerte holdninger over for jøderne, vakttes deres interesse, og det førte til meget interessante og værdifulde resultater. At virkningerne af krigen i Mellemøsten 1967 skabte en ny situation og standsede udviklingen i hvert fald for en tid, er i denne sammenhæng irrelevant.

Det er værd at mærke sig, at han kun gik ind i menigheder, der var villige til at arbejde systematisk med programmet. Han accepterede ikke indbydelser til at komme og holde enkelte foredrag om emnet.

Den første aften havde til hensigt at finde ud af, hvad man i menigheden mente om de andre, hvad man vidste om dem, og hvilken holdning man havde overfor dem. Det skete ved at bruge forskellige metoder, som open-ended historier, hvor deltagerne bagefter i grupper skulle arbejde videre med dem. Disse aftener afslørede dybtgående fordomme og mistro. Aftenen sluttede med at give en summarisk beskrivelse af de andre og hvordan de store forskelle blandt dem gjorde det umuligt at generalisere og arbejde ud fra stereotyper.

Den anden aften – en uge efter den første – mødtes de samme grupper – på forskellige tidspunkter. De fik nu en grundig oplysning om jødernes historie og forholdet mellem jøder og kristne ned gennem tiderne. Dette tilsigtede at få menigheden til at forstå jøders opførsel og reaktioner og til at møde dem, som de var, uden forudfattede forestillinger om hvordan de måtte være.

Det tredje skridt var et møde med rabbineren og et besøg i synagogen, hvor de forskellige led i gudstjenesten og de forskellige symboler blev forklaret, og hvor der var lejlighed til at stille spørgsmål.

Den fjerde aften kaldte han «turning the corner». Her søgte han at hjælpe menigheden til at forstå, hvad biblen siger om vort forhold til anderledestroende, og i dette tilfælde til jøderne.

Den femte aften drøftede de «reglerne for dialog». Disse regler var oprindeligt opstillet som brugbare i forholdet mellem protestanter og katolikker, men her brugte man dem mellem kristne og jøder, og de anerkendtes senere som det fælles grundlag, hvorpå jødiske og kristne menigheder kunne mødes og tale sammen.

Mødet sluttede med at enhver fik et slags spørgeskema, hvor de kunne – anonymt – udtale sig om hvad de syntes om programmet, hvad de havde fået ud af det, kritik og spørgsmål. Samtidig blev der tilbudt dem, der var interesseret, et forsættende program, hvor man mødtes med menigheder, der havde haft lignende kurser – og man mødtes med de jødiske menigheder til aftener, der var under ledelse af præsten og rabbineren, men hvor det var menighedens medlemmer, der talte med hinanden.

Som et senere stadium udviklede der sig et lederkursus med undervisning i kommunikation, kristen troslære og jødisk religion og historie af mere udførlig karakter.

Det, jeg i mit første indlæg gerne vil nævne, er hvordan reglerne for dialogen lyder, og hvad man taler med hinanden om.

REGLER FOR DIALOGEN:

1. *Hver partner må tro, at den anden taler og handler i god tro.* – Dette er et nødvendigt minimum for dialogen, som man ikke kan tage for givet. Det er jo ikke ukendt, at anderledestroende enten anses for at være uvidende eller uoprigtige.

2. *Hver partner må have en klar forståelse af sin egen tro.* – Heller ikke det kan man tage for givet, og der ligger derfor delvis en forberedende oplysnings-opgave, men også en hjælp undervejs, efterhånden som uventede spørgsmål dukker op.

I dialogen er ikke tale om at finde en fællesnævner for alt det man kan være enige om, selvom det også kan have sin værdi. Her er ikke tale om at slå af på sin overbevisning. Det er troende, der møder anderledes-troende, uden at nogen af dem kompromitterer deres overbevisning.

3. *Hver partner må stræbe efter at have en klar forståelse af den anden partners tro.* – Dette er både en betingelse og en følge. Under samtalerne udvides og revideres ens viden. Ens forudviden kan hjælpe til bedre at forstå partneren, men må ikke blive en hindring ved at man møder den anden med forestillinger om, hvordan han må være, på forhånd. Faren for generalisationer må man være opmærksom på hele tiden.

Der må derfor være en beredvillighed til at forstå den andens tro *i dets bedste lys* i stedet for det ringeste. Tendensen til at bedømme sin egen tro ud fra et ideal og den andens ud fra svagheder og dårlig praksis er jo velkendt i alle religiøse samfund. Det er ikke svaghederne og karrikaturen, som stiller ens egen tro i et fordelagtigt lys, der fremmer dialogen, tværtimod.

Man må derfor også stadig være rede til at *ændre sit* syn på den andens tro – og ikke blive fornærmet, hvis andre også har et fortegnert indtryk af vor tro.

4. *Hver partner må i ydmyghed tage ansvaret for, hvad hans gruppe har gjort* for at skabe splid og unødvendige modsætninger. Der kommer let en tilbøjelighed til at finde fejl hos modparten og ikke lytte til, hvad der har været med til at skabe ufred og mistro.

5. *Hver partner må sei øjnene, hvad der forener, og hvad der skiller.* Det betyder, at der hverken bliver en gold opstilling af uforligelige modsætninger eller en udglatten af modsætninger; men et forsøg på at finde ud af, hvor langt man kan gå sammen, og hvor vejene skilles.

6. *Hver partner må se i øjnene at det eneste han kan gøre med dialogen, er at lægge udfaldet i Guds hånd.* Dette sidste er vel i princippet rigtigt, men man undgår ikke spørgsmålet om motivationen for at ville gå ind i dialogen og man har særlige ønsker og mål for den. Er det f.eks. acceptabelt, at man ønsker at overbevise hinanden? Kan det gøres uden at det fører til to monologer i stedet for en dialog? Hvilken plads er der for forkyndelsen af evangeliet?

Jeg har selv været deltager i sådanne «dialoger», hvor jeg mødte en helt klar og utvetydig kristen forkyndelse, og den blev accepteret som legitim, fordi den anden havde den samme ret til at bevidne sin tro for mig.

Der er normalt en tøven fra mindretalsgrupper i at deltage i den form for møde på religiøst grundlag, fordi de er ulige i styrkeforhold.

Dette gør sig desværre også gældende i lande med kristent mindretal, hvor man frygter den direkte konfrontation med den dominerende religiøse gruppe. Lettere er det, hvor begge parter er mindretalsgrupper.

Menighedens møde med mennesker af en anden tro er meget risikabel, fordi man ved for lidt. Derfor tør mange ikke give sig i lag med den. Det kender vi hele verden over. Og man er bange for at blive revet over ende, eller at det hele skal ende i synkretisme eller relativisme.

Det er en strudsementalitet, som jeg anser for at være overordentlig farlig. For imens man fra kirkelig side forholder sig ret passiv, bliver pluralismen, som omtalt, mere og mere udbredt, og kirken stiller sig enten i defensiven eller forholder sig passivt i håb om, at det nok skal gå alligevel.

Hovedopgaven idag er undervisning om, hvad det vil sige at leve som kristen idag og at lære at leve sammen med mennesker af en anden tro end vor, arbejde sammen med dem, vise ægte kristen omsorg for deres behov, og bevidne vor tro for dem.

Da kirkens ledelse ikke tager initiativet til et sådant undervisnings- og uddannelsesprogram, må det gøres på anden måde.

Jeg har i udstrakt grad beskæftiget mig i mit indlæg med dialogen uden at gå ind på dens forhold til vor missionsforståelse, simpelthen af den grund, at det har været den form, hvorunder jeg har set det kristne vidnesbyrd finde sted blandt mennesker af en anden tro. Det har været den form, hvorunder jeg selv og andre har mødt dem. Jeg vil ikke hævde, at det er den eneste mulige måde, det kan ske på.

Det er langtfra en problemløs måde. Jeg ved om en ung amerikaner, der foreslog noget sådant i Indien, og da han blev konfronteret med

hinduismens repræsentanter, slog det ham i den grad ud, at han åndelig var rystet og ikke kunne fortsætte som missionær. Jeg har selv i mødet med jøder mærket denne religions pres og de spørgsmål, de stillede til min egen tro, men det er jo mange missionærers erfaring, at noget sådant sker, når man vover sig ind i «løvens gab» og er åben for, hva man finder sandt og værdifuldt hos de andre.

Det tvinger en til at fordype sig mere i sin egen tro og at undersøge, hvad der er væsentligt og hvad der kun er udenværker. Vi kan ikke vente, at alle i vore menigheder kan holde til en sådan belastning. På den anden side må vi hjælpe dem at komme ud over et infantilt stadium, hvor de kun nøjes med prædikener og opbyggelighed. De må have konkret hjælp til at ruste sig til de opgaver, der kan vente dem i den kommende tid.

Dette er også nødvendigt af den grund, at de unge med eller mod forældrenes ønske udsættes for mange påvirkninger udenfor menighedens og hjemmets kreds. I den situation må de ældre have hjælp til ikke at nøjes med at advare mod alt dette, men at vejlede de unge med hensyn til, hva der er sandt og ret og hvordan de skal forholde sig til deres omgivelser, hvor en anden ånd end den kristne er fremherskende. Det er ikke nok at være i defensiven, man må have mod til at risikere en offensiv og gå ind i mødet med de andre.

Det har slået mig, at mange kristne har meget svært ved at anvende dialogens form overfor medkristne, med hvem de ikke er enige. Det bliver alt for ofte til polemik og en mistroisk holdning overfor de «anderledestroende» kristne. Det ville ikke være nogen skade til, hvis vi først lærte at praktisere denne samtaleform indbyrdes.

Endnu en enkelt ting til slut. Jeg nævnte risikoen ved at udsætte sig for at åbne sig for disse påvirkninger af ikke-kristen karakter. Det har slået mig, at Jesus sendte sine disciple ud parvis. Jeg tror der bør lægges vægt på parvis eller gruppevis uddannelse.

Og endnu vigtigere er det, at man, hvor det overhovedet er muligt, engagerer sig i mødet med de anderledestroende i par eller grupper. Man ser klarere og man står stærkere, og det får mindre karakteren af en privat holmgang. Det bliver menighedens møde og mindre den enkelte kristnes møde med de anderledestroende. Det bliver derved også lettere en indbydelse ind i et kristent fællesskab, og det er meget vigtigt, ikke mindst da de fleste religioner har meget stærke bånd til fællesskabet.